

משותף לישראל, לארצות הברית, לבריטניה ולמדינות אחרות. מצד אחר מורכבות המלחמה בת זמננו והטשטוש בין הצבאי ובין הלא צבאי הם כאלו שאמצעים מסורתיים כתנועה ואש אינם מספיקים לפתור את הבעיה, להסיר את האיום ולנצח (במובן של קידום רצוננו המדיני).

גם פתרונו של מתח זה – אם הדבר אפשרי – תלוי הקשר, אך לא אחת הוא מחייב הצבת יעדים צבאיים ומדיניים צנועים. נראה כי רף המינימום שחייבים לעמוד בו הוא שהפעולה הצבאית תשכנע את היריב לצאת מסבב האלימות הנוכחי, ששוב נמחיש דומיננטיות טקטית – אם לא לשום צורך אחר, אזי לשם הקרנת עצמה לאומית – שנגבה מחיר מלחמה יקר אשר יפחית את תאבונם של היריב וצדדים שלישיים לעימות נוסף, ושהמערכה הצבאית תתרום במידת מה לווקטור ההמשך המדיני. כל יעד שאפתני יותר מחייב הרמת נטל הוכחה כבד מאוד. הגביע הקדוש של האסטרטגיה הצבאית – מבצע צבאי שיסתיים ביציאה סופית מהסכסוך ובמציאות פוליטית מתוכננת, חדשה, יציבה וטובה יותר מנקודת השקפתנו – נותר חמקמק כשהיה.

בד בבד, הדרג המדיני חייב להבין שהוא איננו "לקוח" של הצבא המזמין ממנו סחורה וממתין לאספקתה, אלא המנצח של תזמורת המלחמה. כתופעה פוליטית, המלחמה מחייבת את המדינאי לנהלה ולספק לצבא תווים, ניצוח וכלים נוספים. אין חולק על עליונות הדרג הפוליטי בקבלת ההחלטה, אך ההחלטה יכולה להתקבל רק בסוף תהליך למידה מעמיק; תהליך שאינו מתקיים דיו בממשלה (כל ממשלה). הצבא של 2010 חושש – לעתים בצדק – להיתפס כבלתי דמוקרטי, ולכן מעדיף שרטוט צירים על גבי מפות והרכבת רשימות של מטרות, בלי להתרומם לרובד האסטרטגי המתממשק למדיני. והמל"ל מוחלש ואינו מחזיק כרטיס כניסה לפורום קבלת ההחלטות. אם כן, מי עוסק באסטרטגיה ומי מעצב את המדיניות למלחמה?

הערות

- 1 להרחבה בסוגיית מימוש המטרה המדינית כמדד לניצחון צבאי בהקשר הישראלי ראו: רון טירה, "האם ישראל מנצחת במלחמות?", **מערכות**, גיליון 407 (יוני 2006), עמ' 4–9 (להלן: האם ישראל מנצחת).
- 2 ראו למשל: Carl von Clausewitz, *On War*, Princeton University Press, 1984, pp. 86–87, 607.
- 3 B. H. Liddell Hart, *Strategy* (Second Revised Edition), First Meridian Publishing, 1991, p. 338.
- 4 Joint Publications 3-0, Joint Chiefs of Staff, February 2008.
- 5 אם כי בעקבות הניסיון בעיראק החלו האמריקאים לדון בשילוב המאמץ הצבאי והלא צבאי, במקום לעסוק בשלביות המלחמה, כלומר שלב צבאי ולאחריו שלב מדיני.
- 6 להרחבה ראו: רון טירה, **המאבק על טבע המלחמה**, מזכר 96, המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל אביב, ספטמבר 2008, עמ' 46–61 (להלן: טירה).

- 7 ראו: רון טירה, **עיצוב מדיניות ישראל כלפי סוריה**, ידיעות אחרונות, תל אביב 2000.
- 8 למקורות והרחבה ראו למשל: Kelly Robinson, *The Death of Information Operations*: Making the Case for Non-Kinetic Operations, USAF Air University, Alabama, 2005. מקורות אמריקאיים גם משתמשים לעתים במונח מבצעים "לא קטלניים" (Nonlethal Operations) וראו למשל: Joint Publications 3-13, February 2006.
- 9 ראו למשל: US Air Force Doctrine Document 2-5, Information Operations, January 2005 וכן Eric V. Larson, Richard E. Darilek, Daniel Gibran, Brian Nichiporuk, 2005 Amy Richardson, Lowell H. Schwartz, Cathryn Quantic Thurston, *Foundations of Effective Influence Operations, A Framework for Enhancing Army Capabilities*, Rand Corporation, Arlington VA, 2009. <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG654>
- 10 ראו למשל Quadrennial Roles and Mission Review Report, US Department of Defense, January 2009, pp. 31-36.
- 11 ברובד עמוק יותר, המבצע המחיש לחמא"ס כי הוא אינו ארגון לא מדינתי אלא מדינה דה-פקטו, ולכן אין לו חופש הפעולה שיש לחזבאללה, והוא אינו יכול להילחם כחזבאללה.
- 12 למקורות והרחבה ראו: סעד אל-דין אל-שאזלי, **חציית התעלה**, הוצאת מערכות, תל אביב 2003, עמ' 194; וכן, טירה.
- 13 אליוט א' כהן, **הפיקוד העליון, אנשי צבא או מדינאים – מי ינהיג במלחמה?**, מטר הוצאה לאור, תל אביב 2003, עמ' 107–109.
- 14 דוד בן-גוריון, **ייחוד וייעוד**, הוצאת מערכות, תל אביב 1979, עמ' 219.
- 15 ראו: טירה; האם ישראל מנצחת.

טבעו של "הציר הרדיקלי"

יואל גוז'נסקי

המזרח התיכון מתנהל בחודשים האחרונים בצל החשש, הלא בלתי סביר, כי תתלקח מלחמה אזורית. במסגרת זאת, ישראל עוקבת בדאגה אחר הידוק הקשרים בין חברות הציר הרדיקלי, שהגיעו לשיאם במפגש הפסגה בין מנהיגיו בפברואר השנה בדמשק, ואחר מה שנראה כהעברה או ככוונה להעביר אמצעי לחימה "מפרי איזון" לחזבאללה. לפיכך יש עניין לברר באיזו מידה הציר – איראן, סוריה חזבאללה וארגוני הטרור הפלסטיניים – אכן מתפקד כברית צבאית לכל דבר, כמו שראשיו מצהירים? מהי מידת לכידותו, ובאילו תנאים ונסיבות תפעלנה חברות הציר כמערך מאוחד נגד ישראל? במאמר זה אנסה להשיב על שאלות אלו ואחרות, תוך כדי ניסיון להתחקות אחר טבעו (Nature) של הציר, נקודות החוזק והחולשה שלו והמשמעויות הנובעות מכך לדרך ההתמודדות עמו.

בשנים האחרונות סדר היום המזרח-תיכוני מתמקד בהשפעתה הגוברת של איראן ובחשש מפני היווצרות מרחב השפעה בהנהגתה, שיימשך מאיראן בואכה עיראק, סוריה, לבנון והשטחים הפלסטיניים.¹ השימוש במונח "ציר רדיקלי" נעשה שגור בפי כול לאחר מלחמת לבנון השנייה, והוא התווסף למונחים אחרים – חשובים כשלעצמם – אשר בבסיסם רציונל דתי-עדתי (דוגמת "הסהר השיעי")² או "מעטה רעיוני כללי" (דוגמת "מחנה ההתנגדות").³ מטבע הדברים ישנן חפיפה מסוימת בין ההגדרות השונות וזהות מסוימת בהרכב השחקנים. למרות האטרקטיביות של ההיבטים הללו והחשיבות שבניסיון להבין באמצעותם את הסדר האזורי, במאמר זה אבקש להצביע על הערך הרב שיש בבחינת ההתאגדות האמורה מן הפריזמה המדינית-אסטרטגית, השפעתה על מאזן העצמה האזורי והביטוי המרכזי שלה: איום ביטחוני מוחשי לישראל.

יואל גוז'נסקי הוא חוקר במכון למחקרי ביטחון לאומי

טבען הכללי של בריתות

פעולה באמצעות בריתות היא אחת התופעות הנפוצות ביחסים הבינלאומיים ודרך הפעולה המועדפת לצד התעצמות צבאית כדי לקיים את מאזן העצמה. מדינות המבקשות להגדיל את כוחן יכולות לעשות זאת על ידי כריתת ברית, כלומר הוספת כוחן הצבאי של מדינות אחרות לשלהן. חבירה של מדינות לברית נועדה בראש ובראשונה להתמודד עם איום חיצוני, אך יש לה גם מטרות אחרות כמו ניסיון להגביר את הלגיטימציה הפנימית של המשטר. כדי לחזק את ביטחונן, מדינות יבקשו להקים או לחזק ברית קיימת או לחלופין להחליש ברית הנתפסת כאיום. אף שהטיעונים הטבועים בבריתות שונים בהתאם לסיטואציה, המרכיב המרכזי ביסוד כל ברית משמעותית הוא התחייבות לתמיכה הדדית נגד שחקנים חיצוניים. ברית היא "הבטחה", כוונה עתידית לשותף פעולה בנסיבות ייחודיות, והיא שמה דגש על הממד הצבאי בשיתוף הפעולה. הממד הצבאי מייחד בריתות ומבדיל אותן מהתאגדות אחרות, כלכליות ופוליטיות בעיקרן. זאת ועוד, מובנה בהן הצורך לשיתוף פעולה צבאי נגד מדינה חיצונית, והדבר מבדיל אותן מארגון של ביטחון קיבוצי. עם זאת, כל מערך מדיני מושפע, באופן טבעי, גם מהאינטראקציה הגלויה בין חברותיו. למסחר, לתרבות, לכלכלה וכמעט לכל אינטראקציה בין מדינתית יש השפעה על ציפיותיהן של מדינות גם בהקשרים אחרים – מי תתמוך במי, באילו תנאים ובאילו נסיבות?

ככלל, התנאים להיווצרותה של ברית הם תועלתניים, כלומר בהתאם לחשבון של רווח והפסד שתעשה כל מדינה עם הצטרפותה לברית. אם יגביר הדבר את עצמתה היחסית, היא צפויה לעשות זאת, אך זאת רק אם התמורה שתצטרך "לשלם" קטנה מן הרווח שהיא צופה לעצמה. "המחיר" של כניסה לברית והסיבה מדוע מדינות נוטשות בדרך כלל את ההתחייבויות שלהן קשורים בעיקר ליחס שבין ההגבלה אשר הברית מטילה על חופש הפעולה של החברות בה ובין התמורה הפוטנציאלית לביטחונן. מהם אותם "מחירים"? מדינות יכולות "לתפוס טרמפ" על מאמצי חברותיהן לברית ללא שהן מחויבות לה או לחלופין להיות שותפות לעימות בעל כורחן, שאלמלא הצטרפו לברית לא היה מעניין.

ההבחנות התאורטיות הקיימות מצומצמות למדינות ריבוניות, ואינן כוללות יחסים שבין מדינות לשחקנים לא מדינתיים דוגמת ארגוני טרור. שנית, ישנו קושי לעמוד על טבען של בריתות משום שמדינות נוטות לא לחשוף את ההתחייבויות ההדדיות שבבסיסן, כלומר חשיפת אופיו של שיתוף הפעולה הצבאי ביניהן, ואולי חשוב מכך – התנאי או המצב, אם היא הוגדרה על ידי הצדדים במפורש, שבה תהפוך הברית למבצעית – נותרים עלומים, ונודעים במרבית המקרים רק בדיעבד. מלבד זה, ייתכן שהברית כוללת מה שנקרא "הבנות שבשתיקה", כלומר הסכמות אפורמליות שאינן מעוגנות בהסכם.

ברית אינה יכולה להאריך ימים ללא שנוצקו בה אינטרסים חומריים – רק כאשר ישנו שיתוף אינטרסים, אפשר לעטפה במעטה אידאולוגי כזה או אחר המעניק לה משמעות רעיונית. אם כן, תיאור ברית בצבעים אידאולוגיים-רעיוניים נועד לשדר ליריבים, וכן לחברי הברית, כי ישנה תמימות דעים בין חברותיה וכי הן מונעות לא רק משיקולים של מאזן עוצמה. ברית מוסיפה למעריך מדיני סוג של דיוק, חובה משפטית או מוסרית, ופירוט בנוגע לצעדים המעשיים שיש לנקוט במצב נתון והמבוססים על אסטרטגיה משותפת. מקובל לחשוב שכל עוד הנסיבות והתנאים שבגינם הוקמה ברית מתקיימים, אזי היא תאריך ימים. מנגד, כל שינוי בתנאים ובהעדפות הצדדים ישפיעו על מידת לכידותה ואף על המשך קיומה.

טבעו של הציר הרדיקלי

ככל שהלכידות בין מרכיבי מערך (Alignment) מדיני דוגמת זה הנדון גבוהה יותר, כן גובר האיום הנשקף ממנו, והפוך. כדי לעמוד על מידת הלכידות של הציר הרדיקלי ועל מידת המחויבות של חברותיו זו לזו, יש צורך לבחון את ההסכמות שהושגו ופרטיהן ואת מידת שיתוף הפעולה והתיאום בפועל בין החברות – פרטים שמטבע הדברים מדינות אינן ששות לחשוף והם נחלתם, אם בכלל, של שירותי מודיעין. חשיפת ההסכמות אינה נהוגה בדרך כלל מפני שבכך חברות הברית עשויות לעורר עליהם איזון נגדי. ייתכן גם כי הן תעדפנה לשמור על ההסכמות עמומות ככל האפשר כדי למנוע מצב שדיוק יציף מחלוקות וניגודי אינטרסים. בשל כך טבע הברית עשוי להתברר בדיעבד, כלומר לאחר מלחמה או שינוי אחר במאזן הכוחות. גם אם נוסחה מחויבות רשמית לעזרה הדדית, מדינות עלולות לחמוק ממנה בזמני משבר אם בראייתן יפגע מימוש המחויבות באינטרסים מהותיים שלהן, והדבר מקשה עוד על כל ניסיון לחזות, חיזוי מדויק, של התנהגות שחקנים בסיטואציות משבריות. מקובל לחשוב כי היחסים בין חברות הציר הרדיקלי, בעיקר איראן וסוריה, מספקים להן דרך התמודדות טובה יותר עם הבידוד הבינלאומי והאזורי שהן נמצאות בו, עם הלחצים הפנימיים והחיצוניים הגוברים, יכולת משופרת להשפעה במרחב ואמצעי להנציח את המאבק המזוין בישראל, תוך כדי התגברות על סדר יום בסיסי שונה במרבית זירות הפעולה, אם לא בכולן. אם כן, מהם התנאים והמגמות המחזקים או מחלישים את לכידות הציר?

תנאים התורמים ללכידות ולאחדות הפעולה

א. **היעדר אופציה מדינית.** אף שהסורים הודיעו לא פעם כי לא יוותרו על ה"שותפות האסטרטגית" שלהם עם איראן, גם אם יחתם הסכם שלום עם ישראל, האפשרות לנתק את הזיקה השלילית בין סוריה לאיראן ולארגוני הטרור הפלסטיניים עולה בכל דיון בנוגע ליתרונות הפוטנציאליים של הסכם

כזה. ניתוק סוריה, המשמשת במידה רבה "חוליה מקשרת" בין איראן ליתר חברות הציר, עתיד על פי ראייה זו להפחית את האיום על מדינת ישראל. מדינת ישראל תתקשה להיכנס למשא ומתן עם סוריה, אם היא לא תהיה משוכנעת שזו תהיה אחת מתוצאותיו. ככל שדימוי העצמה האיראני באזור מתחזק, כן התנהגותה של סוריה עלולה להיראות יותר ויותר כהשתרכות – מצב ששחקנים אופורטוניסטים קופצים על "עגלת המנצח". עם זאת, ככל שתאמין סוריה כי יש אופציה מדינית ראלית, כן עשויים לצוץ על פני השטח ניגודי האינטרסים בינה ובין איראן, ו"סוריה אף עשויה לשנות את תפקידה בציר הרדיקלי".⁴ גם אם איראן לא תתנגד לויתור של ישראל על שטחים ערביים, יהיה לה קשה יותר לחיות עם נורמליזציה ישראלית-סורית. איראן נמצאת מחוץ לסכסוך הישראלי-ערבי, אך היא עושה כל שביכולתה כדי למנוע כל פשרה בין הצדדים. מנגד, סוריה מעוניינת לממש את האינטרסים הלאומיים – בראש ובראשונה השבת הגולן – באמצעות הסדר שיטיב עמה. סוריה אינה חברה טבעית בציר הרדיקלי – היא מדינה חילונית, ולהבדיל מאיראן, מחזבאללה ומחמא"ס, איננה שוללת את האפשרות להגיע לשלום עם ישראל. התרחקות האופציה המדינית תורמת לכך שסוריה מהדקת את השותפות האסטרטגית שלה עם איראן, אם כי (ופה טמון הקושי) פתיחת משא ומתן מדיני, ואף חתימה על הסכם שלום, אינן מבטיחות כי השתיים יצננו את יחסיהן. יתרה מכך, לאחרונה אותתה סוריה כי הסדר שלום אינו אופציה אטרקטיבית כבעבר, וגם אם הוא יצא מן הכוח לפועל, היא אינה מוכנה לנורמליזציה מלאה.⁵ כל עוד סוריה מבינה כי הסדר עמה אינו נמצא בעדיפות עליונה בישראל, אין היא רואה כל צורך לפגוע ביחסיה עם איראן. נהפוך הוא, באמצעות קשר זה היא מקווה להעלות את ה"מחיר" של כל פשרה עמה. האם יש לתת עדיפות לערוץ הישראלי-סורי? השאלות הכרוכות בו פשוטות יחסית והוא קל יחסית למימוש, אך התמורה שיש בו, בייחוד בכל האמור להשפעה שלילית על היחסים בין חברות הציר, מוטלת בספק.

ב. המכות שספג ה"גוש". המכות שספגו כמה מחברות הציר בשנים האחרונות – שנועדו להחלישן – הביאו בפועל להידוק שיתוף הפעולה ולהגברת התיאום ו"הלמידה המשותפת" ביניהן. התוצאה: "שיתוף הפעולה (בין חברות הציר) הגיעה לרמות שטרם נראו כמותן בעבר".⁶ עניין זה לא צריך להפתיע משום שלכידותה של ברית מושפעת במידה רבה מאופן תפיסת האיום החיצוני כלפיה: ככל שהאיום החיצוני נחשב גבוה יותר, כן שיתוף הפעולה שנועד למקסם את הביטחון בין חברות הברית צפוי לגבור. עם זאת, הדבר תלוי גם ביכולתו של השחקן הדומיננטי בברית (במקרה זה איראן) לדרוש או להכתיב התנהגות שיתופית ליתר השחקנים; ואכן, ראש הממשלה בנימין נתניהו טען

רק לאחרונה כי איראן מנסה ללחוץ על יתר שותפותיה לציר ו"לחרחר מלחמה בין לבין ישראל על מנת לעורר מתיחות באזור".⁷

ג. האצת תהליכי בניין הכוח. שיתוף הפעולה הצבאי תורם כשלעצמו לדינמיקה חיובית וליכולת של הצדדים לשתף פעולה גם מעבר לממד הצבאי-אופרטיבי. חברות הציר עסוקות בצורך לשקם יכולות ולבנות את הכוח לקראת "הסיבוב הבא". מאז מלחמת לבנון השנייה הן מחמשות את כוחותיהן, חימוש מסיבי, ובכללו הצטיידות באמצעי לחימה משופרים, בעיקר נשק תלול מסלול, ארוך טווח, בעל ראשי קרב גדולים ומדויקים מבעבר, מתוך הבנת הרגישות הגבוהה בצד הישראלי למערכה ארוכה בעורף וכדי לעקוף את יתרונותיו הבולטים של צה"ל בשדה המערכה. אך גם תפקידן של החברות בתהליך זה משתנה. כך למשל מ"צינור" להעברת אמצעי לחימה מאיראן לחזבאללה הפכה סוריה בשנים האחרונות לספקית של אמצעי לחימה ישירות לחזבאללה, והיא אף מאמנת את פעילי הארגון בתחומה.⁸ ישראל הגדירה בעבר "קווים אדומים" להעברת נשק "מפר איזון" לחזבאללה, ואף השתמשה בצינורות שונים כדי להעביר לסורים אזהרות בעניין. ישראל מעריכה כי האיראנים והסורים הסירו מעצמם כמעט כל מגבלה להעברות נשק לחזבאללה ולחמאס – הנחת העבודה היא שכל מערכת נשק מתקדמת ככל שתהיה הנמצאת בידי איראן וסוריה תגיע במוקדם או במאוחר ללבנון ולמקומות נוספים שהציר הרדיקלי מבקש לחזק. מלבד זה, פרסה איראן רשתות מודיעין והתראה מוקדמת משותפת לה ולסוריה בשטחה של סוריה, שתפקידן לעקוב אחר הפעילות של צה"ל ולשפר את הבנתן בנוגע למתרחש בשטחה היבשתי, הימי והאווירי של ישראל ואף פורסמו ידיעות על אינטגרציה של יכולות מסוימות בין ובין ובין חזבאללה.⁹ כך ראש אמ"ן: "ישנם אתרים מוכרים היטב באיראן ובסוריה, בהם בניסויים של מערכות נשק ניתן לזהות קצינים איראניים, סורים, פעילי חזבאללה ואף אנשי חמאס שמוזמנים לקחת חלק באירוע [...] המימון, הטכנולוגיה, וההכשרה מגיעים מאיראן, הייצור עדיף שיהיה בסוריה, התוצרת מחולקת בין כל חברות הציר, בים באוויר וביבשה".¹⁰

תנאים המחלישים לכידות ואחדות פעולה

א. אינטרסים בסיסיים שונים. העובדה כי הציר קושר בין מדינות בעלות עֶצְמָה שונה ובין שחקנים מדינתיים לשחקנים א־מדינתיים (או מדינתיים למחצה) עשויה להחליש את הזיקה בין מרכיביו. זאת ועוד, חברות הציר מייצגות זהויות דתיות ופוליטיות שונות. כך לדוגמה, המשטר הסורי הוא משטר חילוני הנשען על מיעוט עלוואי במדינה שרוב אוכלוסייתה סונית. לעומת זאת, המשטר בטהראן הוא דתי-פונדמנטליסטי מובהק במדינה שרוב אוכלוסייתה שיעית.

חזבאללה מגייס את תומכיו מקרב העדה השיעית בלבנון, והסמכות הדתית העליונה שהוא סר אליה היא המנהיג הרוחני באיראן ואילו חמא"ס הוא ארגון דתי קיצוני בעל זהות סונית מובהקת, ששורשיו בתנועת האחים המוסלמים במצרים והמתנגדת למשטר הסורי. בין איראן ובין סוריה ישנה גם ראייה שונה בנוגע לעתיד עיראק, ללבנון ולשאלת תהליך השלום הישראלי-ערבי. מלבד חזבאללה, שנוסד על ידי איראן ומזוהה עמה יותר מהאחרים, יתר החברות מסויגות מהידוק הקשרים עם איראן, בעיקר בשל קיומם של יעדים ארוכי טווח ושיקולי עלות-תועלת שונים. מלבד זה, העובדה כי הן חמא"ס והן חזבאללה ריסנו במידה רבה את פעולותיהם – גם בשל הבנת המחיר שייגבה מהם – עשויה להתנגש בעתיד עם המדיניות של איראן (הרגישה פחות לשיקולים אלו) ולהציף חילוקי דעות. מערכת היחסים בין איראן ובין חזבאללה קשורה לא רק לזהות אינטרסים (בעיקר סביב המשך המאבק המזוין בישראל) אלא גם לזהות אידאולוגית (כינון רפובליקה אסלאמית בלבנון על פי הדגם האיראני) ונאמנות (גם אם לא מוחלטת עקב המרסנים שיש לחזבאללה בזירה הלבנונית) המבוססת על יחסי שולח-שליח ברורים. מנגד, סוריה אינה שותפה לאותה אידאולוגיה ולאותם אינטרסים. בפעולתה היא מבקשת לשמור על איזון בין העדות השונות בלבנון באופן שיסייע לה לשמר את מעמדה שם, ולכן – בטווח הארוך – חיזוק מעמדו של חזבאללה על חשבון יתר גורמי הכוח בלבנון יהיה לצנינים בעיניה, גם אם הארגון עונה על הצורך שלה להיאבק בישראל בעקיפין.

ב. יכולת סיוע מוגבלת. חוסר הסימטריה בעצמה ובמשאבים וכן היותן של חברות הציר פועלות בזירות גאוגרפיות שונות מקשה על יכולתן לסייע ישירות להתעצמות ההדדית ולהקנות לציר משמעות גאופוליטית מובהקת (ככלל, זירת ההתייחסות העיקרית של איראן נותרה המפרץ הפרסי, ואילו זו של סוריה היא לבנון והסכסוך עם ישראל). התוצאה: גם כאשר ספגו חמא"ס וחזבאללה מכות קשות מידי ישראל, התמיכה מצד איראן (וסוריה) באה לידי ביטוי בהפגנת סולידריות, בהקצנת הרטוריקה נגד ישראל ובניסיון להגביר את משלוחי הנשק בים, באוויר וביבשה. הציר לא יצא – כגוש מלוכד – לא לעזרת חמא"ס במבצע "עופרת יצוקה" ולא לטובת חזבאללה במלחמת לבנון השנייה, וחברותיו בחרו גם שלא להגיב לאחר התקיפה של המתקן הגרעיני והחיסולים של מחמד סלימאן ושל עימאד מורניה בשטחה של סוריה, המיוחסים כולם לישראל. עובדה זו מצביעה בין היתר על יכולת הסיוע המוגבלת של חברות הציר בעת מבחן ועל השיקולים השונים בבסיס תהליך קבלת ההחלטות שלהן. דברי הרהב על "אחדות המטרה" ו"שותפות הגורל", גם אם יש בהם כדי לשקף את האידאולוגיה של חברות הציר, נהיו משניים בשל עדיפות

האינטרס המדיני הצר ויכולת הסיוע המוגבלת. גם אם במערכה הבאה יבקשו החברות לתאם מהלכים יותר מבעבר, יתבסס עיקר הסיוע על העברה של אמצעי לחימה, סיוע כספי, הדרכות ואימונים. הסבירות כי בעימות עתידי נראה "כוחות משלוח" נמוכה, בעיקר בשל האילוף הגיאוגרפי, והיא אפשרית, ולו רק כצעד סמלי, במקרים קיצוניים בלבד.¹¹

ג. חולשה פנימית. הקרע בין הציבור למשטר ובתוך המשטר האיראני, שעלה על פני השטח בעקבות הבחירות לנשיאות שם ביוני 2009, הצליח עד כה להיות מוכל על ידי המשטר, אך הוא פגע בדימוי העצמה של איראן וחשף את נקודות התורפה, אולי העיקרית, של משטר המהפכה. המשבר הפנימי מצריך הפניית אנרגיות ומשאבים פנימה, ויש לו פוטנציאל לפגוע באטרקטיביות שלה עבוד בעלות בריתה. מלבד זה, ייתכן שהמשטר האיראני, הזקוק גם הוא למידה לא מבוטלת של לגיטימציה פנימית לפעולותיו, יתקשה לגייס אותה לטובת המשך הפניית המשאבים המדינתיים לחזבאללה באותו היקף (סיוע המוערך בין מאה למאתיים מיליון דולר בשנה),¹² ויהיה חשוף יותר מבעבר לביקורת בנושא זה. לאורך זמן, המשטר האיראני והמשטר הסורי, הסובל גם הוא מחולשה כלכלית משמעותית, ממשיכים לסבול מבעיות יסוד מבית, ונראה כי אלה יחריפו עם הזמן. עניין זה יצריך אותם להפנות תשומות לא מבוטלות לטיפול בהן, על חשבון קידום יעדי חוץ מסוימים, ולטווח ארוך הדבר עשוי להביא להחלשה נוספת – ולו רק תודעתית – של הציר.

ד. התמסדות בשלטון. העובדה כי חמא"ס הוא שולט יחיד בשטח מדיני מוגדר וחזבאללה משמש "לשון מאזניים" בממשלת לבנון לא הביאה עד כה לשינוי בעקרונות שהם פועלים לפיהם וביעדים הבסיסיים שלהם, אך היא הכניסה למערך השיקולים שלהם ממד של אחריות (Accountability), שגם אם אינו מכריע בשלב זה, הוא עשוי להצר את חופש התמרון ולהגביר את הצורך להפגין זהירות בהפעלת הכוח הצבאי. בטווח הארוך עשויה אף להתקיים זהות מוחלטת בינם ובין הישות המדינתית (כבר מתרחש בעזה) שעשויה להקל קבלת לגיטימציה להפעיל נגדם כוח. מלבד זה, ארגוני טרור אלו, בייחוד חזבאללה, מאמצים יותר ויותר דפוסי פעולה של צבא סדיר, ועובדה זו מקלה גם היא, מנקודת מבט צבאית גרדא, את היכולת לפגוע בהם במלחמה. הפעולות הצבאיות מול לבנון ומול עזה גרמו לחזבאללה ולחמא"ס, המצויים קבוע במתח בין שמירת השלטון ובין המשך העימות המזוין, להחליט לעת עתה לבחור בשקט. הערכה היא כי סיבוב לחימה נוסף עומד בניגוד לאינטרסים שלהם והוא עלול לשחוק את ההישגים שהם קצרו בזירה המקומית בשנים האחרונות. האינטרסים שלהם כוללים: שמירה על נשק ההתנגדות; השתלטות על מוסדות המדינה; שינוי הסדר לטובת השיעים

(במקרה של חזבאללה); המשך המאבק בישראל כדרך להצדיק את קיומם; ורק לבסוף סיוע לבעלות הברית. הארגונים נמצאים בדילמה שרק תחרף (הדבר נכון במיוחד לחזבאללה) בין נאמנותו למולדת ובין הנאמנות לאיראן ולסוריה – והדבר עלול להציף מחלוקות בסוגיות מדיניות ומבצעיות ולפגוע עוד באחדות הפעולה של הציר.

תרחישי עימות

נראה כי לחברות הציר אין עניין בעימות נרחב בטווח הקרוב בשל המחיר שהן עלולות לשלם, הרצון לבנות את הכוח לקראת מערכה עתידית, ובשל תהליכי התמסדות פנימיים בכמה מהן וחולשה פנימית והיעדר לגיטימציה באחרות. מה בכל זאת יכול להשתבש? "טריגר" אפשרי לעימות יכול להיות קשור להמשך ההעברה השיטתית של אמצעי לחימה איכותיים לחזבאללה. עד כה לא הייתה העברתם קזוס בלי, אך ייתכן שהעברת אמצעים אחרים תוביל לתגובה שונה מצד ישראל – תהליכי ההתעצמות משמעותיים כל כך עד כי כל אירוע, גם טקטי, עלול להצית את האזור. תרחיש נוסף קשור בנקמת חזבאללה על ההתנקשות בבכיר הארגון עימאד מורניה. אם פעולה כזו, שנכשלה עד כה, תהיה מוצלחת בראיית הארגון, תגובת צה"ל עשויה להיות בלבנון.

החשש מפני עימות בין ישראל לחברות הציר לא חלף, בייחוד בתרחיש שיותקפו מתקני הגרעין האיראניים; בסבירות גבוהה יביא הדבר, גם אם לא אוטומטית, לתגובה של חזבאללה, ואולי מרכיבים נוספים של הציר, נגד ישראל. בין כל חברות הציר, הקשר בין איראן לחזבאללה הוא החזק ביותר. איראן היא זו שהקימה את הארגון כדי לבסס דגם אסלאמי בדמות משטר המהפכה בלבנון. היא משמשת לארגון מקור השראה, מקור אספקה של מרבית אמצעי הלחימה שברשותו ומקור אימון והדרכה של אנשיו ומימון שוטף של פעילותו מלבד זה, הארגון רואה במנהיג העליון של איראן סמכות רוחנית עליונה, מקיים קשר תדיר וישיר עם ראשי המשטר בטהראן, מתייעץ עמם בנושאים עקרוניים ושוטפים ומתאם את צעדיו עמם.¹³ עם זאת, תגובת חזבאללה במקרה של תקיפת אתרי הגרעין של איראן, גם אם סבירותה גבוהה, תלויה יותר מתמיד גם בשיקולים נוספים של הארגון. אלו קשורים כאמור לפגיעה אפשרית במעמדו בזירה הלבנונית, ביכולתה של איראן לכפות את רצונה כלפיו, בציפיות הארגון למידת הגיבוי שהוא יכול לצפות מאיראן בעת משבר ובנסיבות הייחודיות שיתקיימו בעת ההיא: חומרת ההתקפה על איראן וההשפעה על יציבות המשטר; זהות התוקף, ויותר מכול האינטרס של איראן לשמר את כוחו של המאחז השיעי־רדיקלי שהיא בנתה לחופי הים התיכון.

תרחיש נוסף קשור גם הוא לאיראן. היועץ האמריקאי לביטחון לאומי ג'יימס ג'ונס הזהיר מאפשרות שאיראן עלולה לנסות להסיח את דעתה של הקהילה

הבינלאומית עקב הניסיונות להחמיר את הסנקציות נגדה, בעזרת התקפה מוקדמת נגד ישראל באמצעות חזבאללה או חמא"ס.¹⁴ תרחיש זה כמובן אפשרי, אך מבחינת איראן יש כאמור חשיבות לשמור על הנשק של חזבאללה – בראש ובראשונה מערך טילי הקרקע-קרקע שברשותו ועל תפקידו כמרתיע כלפי ישראל. אי-אפשר להוציא מכלל חשבון גם תרחיש בזירה הפלסטינית, ובכללו התלקחות בין ישראל לחמא"ס בעזה, ואילו חזבאללה מבקש לפתוח חזית שנייה על ידי ירי רקטות לעבר ישראל. ייתכן גם מצב הפוך – שחמא"ס מצטרף ללחימה ופותח חזית נוספת לצד חזבאללה ואולי אף סוריה.

מה תהיה תגובת סוריה בתרחיש של תקיפה באיראן? ההישג מבחינתה יהיה אם המשטר העלווי יישאר על כנו לאחר חלוף הסערה. לפיכך, לא מן הנמנע כי היא תבקש למנוע כל מעורבות שיכולה לפגוע בה – ולכן סביר כי היא תבקש להישאר מתחת לסף המלחמה כל עוד מתאפשר הדבר. לא ברור מהי יכולת הסחיטה של איראן כלפי סוריה, אך גם אותה תשרת העובדה כי סוריה תישאר מאחז רדיקלי גם בעתיד, וגם היא תבקש לצמצם את הפגיעה בה.

מדוע למרות נקודות החולשה הבסיסיות של הציר, הוא נתפס כמאיים?

א. בשל נחישותה של איראן להתקדם בתכנית הגרעין שלה. יכולת גרעינית באיראן תחולל שינוי גאו-אסטרטגי עמוק במזרח התיכון, והיא עתידה להביא להתחזקות ניכרת של הציר ולתחושת ביטחון גוברת של מרכיביו.

ב. בשל מגמות בניין הכוח של חברות הציר, שהביאו בין היתר לכך שכוחו של חזבאללה גדול פי כמה וכמה מזה שהיה לו ערב מלחמת לבנון השנייה – ולהכרה בישראל שככל שעובר הזמן, כן המחיר שישלם העורף בזמן עימות עם כמה מחברות הציר, שלא לומר כולן, יהיה גבוה לאין שיעור מזה שהיה במערכות הקודמות.

ג. תחושת האיום במרחב נובעת גם מהעוינות הדתית-עדתית ומהחשש הרוחש המרחב הערבי-סוני כלפי איראן השיעית, חשש שהתחזק עם הפלת משטרו של סדאם והובלת עיראק על ידי הרוב השיעי במדינה (גם הכת העלאוויית, ששלטון המיעוט בסוריה מורכב ממנה, נתפסת בעיני רבים ככזו המזוהה עם השיעה). האיום הנשקף מהציר עולה ביחס ישיר לאופן שחברותיה מציגות את הישגיהן (וההשפעה שיש לכך על "הרחוב הערבי") גם אם אלו אינם עומדים במבחן המציאות. החשש מהציר מועצם גם בשל החלל הקיים במנהיגות בעולם הערבי, חולשת המשטרים הערביים, בראש ובראשונה מצרים, והעובדה כי חברות המחנה "המתון" סובלות מפירוד שורות ומהיעדר אסטרטגיה ברורה ואחידה לבלימת הציר הרדיקלי.

התפקיד הסורי

השיפור במעמדה הבינלאומי והאזורי של סוריה קשור בין היתר לחילופי השלטון בארצות הברית ובצרפת, ל"הכשר" הבינלאומי שהעניקה ישראל לאסאד כאשר ניהלה עמו "שיחות קרבה" בתיווך טורקי בשנת 2008 וברצון של כל הצדדים לנתקה מיחסיה עם איראן. לא מן הנמנע כי ההתקרבות המדודה של סוריה למערב מעוררת חששות באיראן: היא מעלה את "המחיר" של סוריה בתוך הציר, ואף מעמידה במידה רבה את סוריה בעמדה מדינית עדיפה לעומת איראן, מלבד הגברת יכולת ההשפעה של סוריה על חזבאללה בעקבות הידוק שיתוף הפעולה הצבאי שלה עם הארגון והעמקת השפעתה בזירה הפנימית הלבנונית. ארצות הברית וצרפת, ובעקבותיהן במידה רבה גם מדינות כערב הסעודית, נסוגו ממדיניותן הקודמת, מהנידוי ומהבידוד של דמשק, והחלו להתייחס לסוריה כמדינת מפתח בעלת היכולת להשפיע על היציבות בעיראק, בלבנון ובשטחים הפלסטיניים, גם אם תוך כדי העמדת תנאים לשיפור היחסים. ככלל, הקשר בין טהראן ובין דמשק נועד להיות משקל נגד למדינות ערב הפרו-מערביות ולישראל, להוציא אותן מן הבידוד האזורי היחסי שהן שרויות בו ולהעניק למשטרים יתר לגיטימציה מבית ומחוץ. לכן ניסיונות ההתקרבות הללו לסוריה, גם אם אין בהם כדי לנתק את קשריה עם איראן, מכניסים למשוואה שיקולים נוספים שהצמרת הסורית צריכה להתמודד עמם ושהם לצנינים בעיני איראן. טמון בהם פוטנציאל – אף יותר מפתחת משא ומתן עם ישראל – כדי לזרוע חשדנות ואי-אמון ולמסמס מחויבויות שייתכן כי ישנן ביניהן.

למרות האמור לעיל, התקרבות של סוריה למערב, כמו התנעת מהלך מדיני, אינה עתידה, לא בשלב הראשוני לפחות, לפרק את היחסים ההדוקים ביניהן; ולראיה – גם כאשר הפכה סוריה ממדינה מבודדת ומנודה למדינה מחוזרת (תוך כדי גריפת דיבידנדים לא מבוטלים) היא לא שינתה, עד כה לפחות, את פעילויותיה השליליות.¹⁵ לפיכך חידש הממשל האמריקאי רק לאחרונה את הסנקציות המוטלות על המשטר בדמשק והחמיר ההתבטאויות כלפיו בסוגיית העברות אמצעי הלחימה, גם אם לצד המשך דיאלוג מודיעיני בנושא עיראק וניסיון להחיות את המשא ומתן עם ישראל.

יציאתה של סוריה מלבנון ב־2005, מצבה הכלכלי הקשה, אי-הבהירות בנוגע למדיניותה של ארצות הברית כלפיה, המכות שספגה מישראל והתרחקות האופציה המדינית בראייתה – כל אלה "דחפו" במידה רבה את סוריה לזרועותיה של איראן, והביאו להגברת הלכידות בינה ובין יתר מרכיבי הציר. אף שבהתקרבות למערב ולמדינות ערב "המתונות" טמון פוטנציאל לזרוע חשדנות בין חברות הציר, בשל התנהגותו של אסאד נראה כי בשלב זה הוא אינו מעוניין בכך, בייחוד לא על חשבון קשריו עם איראן ועם חזבאללה. באופן טבעי, הסורים יתקשו להחליף קשרים

אלו המוכיחים את עצמם, לטובת הבטחות להסדר או לסיוע כזה או אחר. שינוי התפקיד הסורי בציר, בדגש על הגברת תמיכתה הצבאית-אופרטיבית בחזבאללה, מגביר את יכולת ההשפעה שלה על ארגון הטרור ואת המשקל שלה בתוך הציר.

תפקידה של איראן

העובדה המרכזית בפוליטיקה האזורית בשנים האחרונות היא התעצמותה של איראן; דבר זה הביא שחקנים רבים לנסות לבלום את השפעתה בזירות שונות – הצלחתם תכריע במידה רבה אם עלייתה הייתה יותר מרגע חולף. הניסיון לגבש חזית ערבית "מתונה" (המבטא פחות סימפטומים של דילמת ביטחון ויותר השתקפות של אינטרסים מתחרים) טומן בחובו פוטנציאל לשינוי מאזן העצמה האזורי, ולא לטובתה של איראן, והוא כבר הביא שחקנים שלא שיתפו פעולה בעבר לתאם פעילות ואף לשתף פעולה ביניהן. כך נרמז לא פעם כי ישראל משתפת שיתוף פעולה "שקט" עם מדינות ערביות שונות בשל תחושת האיום המשותף והרצון להחליש את איראן ובעלות בריתה.

בעת הנוכחית ה"ציר" משמש מרכיב בתפיסת הביטחון של איראן, שמשמשת מצידה "עורף אסטרטגי" חומרי ליתר מרכיביו. לאיראן יש אינטרס להציג את עצמה כמובילת הכוחות הרדיקליים כדי להעצים את דימוי כוחה. היא רואה ביתר חברות הציר בראש ובראשונה אמצעי לקידום השאיפות האזוריות שלה. עם החלשתה של איראן תיחלש נטייתה של סוריה להתנהג באופן שלילי, וחזבאללה עשוי לאבד את משענתו העיקרית, והדבר בוודאי ישפיע על שיקוליו. אפילו הבעיה הפלסטינית עשויה להיות "קלה" יותר לפתרון אם יישמט בסיס התמיכה מרגלי חמא"ס. סביר שלא יהיה שינוי באידאולוגיה ובבסיס הרעיוני הרדיקלי של חברות הציר, אך הוא לא יהיה אותו איום. גם אם לא ייעלם הצידוק האידאולוגי, ייחלשו התמיכה החומרית והיכולת לקיים את הציר במתכונתו הנוכחית לאורך זמן.

איראן היא הסרן (Pivot), שהמערך המדיני הנדון מבוסס עליו וניזון ממנו. החלשתה תקל את פתרון מרבית הסכסוכים בזירה – מלבנון עד עיראק – סכסוכים שהיא מזינה והיא ניזונה מהם, ועם היחלשותה (אם בעקבות תהליכי שינוי פנימיים ואם מהפעלת כוח צבאי) הציר אינו צפוי להאריך ימים, בוודאי במתכונתו הנוכחית. יתר על כן, היחלשותה תפחית מהאטרקטיביות שלה בראיית חברותיה לציר ותחליש אותו במידה כזו שהוא יחדל מלהיות איום באותו סדר גודל.

סיכום

מדיניותו של שחקן תלויה במספר רב של שיקולים, אחד מהם – לא בהכרח המכריע – הוא כריתת ברית עם שחקנים נוספים. לכך יש להוסיף את הנסיבות הפרטיקולריות ואת ההבנה של הסיכונים והסיכויים העומדים בפני כל שחקן כמו שהם מתקיימים בעת שהוא צריך לממש את התחייבויותיו. מלבד זה, על כל אחד מהשחקנים פועלים גורמים מרסנים, מבית ומחוץ, וכל אחד מהם צפוי לתת להם את הדעת ולא לפעול "אוטומטית". לפיכך השאלות אם תהיה עזרה הדדית בין מרכיבי מערך מדיני כלשהו, גם זה הנדון, ואם כן איזו, תהיה תלויה גם:

1. **בעיתוי ובנסיבות.** מטבע הדברים, לחברות הציר תהיה יותר נכונות לפעול כמערך מאוחד אם האינטרסים הביטחוניים המהותיים של כולן יעמדו בסכנה בעת ובעונה אחת. חברות הציר אכן ידעו לדווח על תיאום צבאי בין ארצות הברית לישראל ועל כוונה של שתיהן לתקפס, אך נראה שאין מדובר ביותר מניסיון לאחד שורות באמצעות תעמולה.

2. **בזהות התוקף או נתקף.** ככל ש"הנכס" הנפגע חשוב יותר לחברות הברית, כן הלחץ עליהן לפעול יהיה גדול יותר: אין משקל התקפה על איראן כהתקפה על חמא"ס. גם לזהות התוקף ישנה משמעות: אין דין ארצות הברית כדין ישראל. סביר כי הארגונים יהיו משוחררים, גם מבחינה צבאית וגם מבחינות אחרות, לפעול נגד ישראל יותר מאשר נגד ארצות הברית.

3. **בחומרת ההתקפה.** אופי התגובה תלוי גם במשמעויות שיש לפגיעה – וההבדל בין פגיעה של ממש באיראן ובין יירוט משלוחי נשק בגבול סוריה לבנון ברור לכולם. עם זאת, התקפה שתחליש מאוד שחקן עלולה להפוך אותו לאטרקטיבי פחות בעבור בעלות בריתו, במצב זה לא יהיה זה נכון מצדן לסייע לו והן עשויות להתרחק ממנו.

4. **ביזמה מול תגובה.** בשל מאפייניו של הציר, סביר יותר כי חברותיו ייטו לפעול, בוודאי יחדיו, רק לאחר התקפה על אחת מהן או על כולן ביחד ופחות בעקבות יזמה צבאית משותפת.

מהניתוח עד כאן עולה כי אין מדובר בברית, בוודאי לא בברית הגנה קלאסית. אין עדות להסכם הגנה פורמלי בין שתי השחקניות הראשיות – סוריה ואיראן – וגם אם נחתם הסכם רשמי (דוגמת ההסכם מדצמבר 2009), סביר כי הוא אינו מגדיר תנאים ברורים שבגינם הן יצאו למבצע צבאי. עם זאת, יש בשיתוף הפעולה בפועל כדי לקבוע "עובדות בשטח" ולהביא אותן בעתיד – מכוח שיתוף פעולה – להידוק השותפות ביניהן.¹⁷ לא מן הנמנע כי ככל שחולף הזמן, כן מעמיק שיתוף הפעולה, גוברת הלכידות ומועצם תפקידם השלילי של השחקנים בציר.

מלבד האפקט הפסיכולוגי, האיום הטמון בציר הרדיקלי נובע בין השאר מהעובדה כי יותר מבעבר, חברותיו מניחות בצד הבדלים

עמוקים – אידאולוגיים ופוליטיים – לטובת מה שנראה כחיזוק המרכיב הצבאי ביחסים ביניהן. ייחודו של הציר ומידת האיום הנשקף ממנו קשורים לעובדה כי הוא מצליח לקשור לאורך זמן שחקנים בעלי משקל סגולי שונה, אשר לכמה מהם רקע אידאולוגי שונה והנמצאים בזירות שונות. יתר על כן, ככל שעובר הזמן וללא החלשה ניכרת של הכוח המניע אותו (איראן) או "הוצאת" חברה מרכזית כמו סוריה ממנו, חברותיו אינן רואות סיבה – בייחוד בסביבה אסטרטגית נפיצה – לזנוח את הקשרים הצבאיים ביניהן.

בהסתמך על ההתבטאויות שנשמעו בשנה האחרונה מפי חברות הציר, ניתן להתרשם כי רמת התיאום ושיתוף הפעולה ביניהן גברה וכי אף מתקיימת ערבות הדדית מסוימת. למשל, בכירים סורים הצהירו כי אם ישראל תתקוף שוב את חזבאללה בלבנון, "דמשק לא תשב בחיבוק ידיים"¹⁸, ובכירים איראנים הודיעו כי איראן "תגיב בכל אמצעיה ובכל כוחה אם ישראל תתקוף את סוריה"¹⁹. גם מהתבטאויותיהם של ראשי ארגוני הטרור הפלסטינים עולה כי חברות הציר מחויבות יותר מבעבר לשמור על האינטרסים של חברותיהן,²⁰ ובמקרים מסוימים אף לצאת להגנתן.²¹ קשה להעריך איזה שיקול יכריע בסופו של דבר בעיני חברות הציר בסיטואציה שאחת או יותר מהן יותקפו. בתרחיש זה, לא מן הנמנע כי דרך פעולתם תהיה שונה מבעבר, ולפיכך אי-אפשר לפסול היחלצות הדדית. ככל מערך מדיני, גם הציר הנדון דינמי בטבעו ונתון לשינויים, ומידת לכידותו תלויה באיזו מידה שותפות האינטרסים בין חברותיו מתקיימת כאמור בכל זמן נתון. גם אם היחלצות לעזרה הדדית אפשרית בנסיבות ייחודיות בלבד, ואף שחברות הציר לא יצאו זו להגנת זו בעבר – אין זה אומר כי הן לא יעשו כך בעתיד. אי-אפשר להוציא מכלל חשבון תיאום יזמות התקפות משותפות או ניצול לחימה בין ישראל לחברה אחרת כדי לפתוח חזית שנייה ושלישית.

בעת הנוכחית הציר עונה על הצרכים של חברותיו – שמבינות את מגבלותיהן ומנמיכות בהתאם את רמת הציפיות שלהן לעזרה הדדית. יתר על כן, הציר מושתת על מערך עמום של שחקנים שאינו שותף לאותה אידאולוגיה ולאותו סט של יעדים ארוכי טווח. אמנם הוא הגביר את כוחו הצבאי, אך הוא סובל מיכולת סיוע מוגבלת, מבעיות יסוד ומאילוצים פנימיים המקשים עליו לפעול כמערך מאוחד. מטבע הדברים, מידת לכידותו תלויה במידה רבה גם בהתנהגותם של שחקנים חיצוניים שביכולתם להשפיע על העדפותיהן של השחקניות המרכזיות. אם כן, יתרונו מסתכם ביכולתו לתאם מדיניות ולתחזק מאבק מזוין באמצעות שליחים.

האיום הטמון בו עלול לגבור אם תהיה איראן בעלת יכולת גרעינית. הדבר עשוי לתרום לכך שהציר יגדיל את מספר חברותיו, ומחלוקות ביניהן, שנראות כעת מהותיות, עלולות להיזנח ביתר קלות לטובת אימוץ מודוס אסרטיבי וקיצוני